

LENTE
02/2025

vogels

SAMEN
VOOR VOGELS
EN NATUUR

Natuurherstel in
de Westerschelde

Kunnen
vogels ruiken?

Vogels kijken
maakt gelukkig

Vogelbescherming
NEDERLAND

INVESTEER IN HET RIJKE WEIDE VOGELFONDS
 Geregeld is er land te koop dat geschikt is voor weidevogels. Het Rijke Weide Vogelfonds komt graag in contact met nieuwe investeerders. Met jullie hulp kan het fonds gronden kopen en behouden voor weidevogels én weidevogelboeren helpen. Spreek deze doelstelling je aan, kijk dan op rijkeweidevogelfonds.nl of neem contact op met Sandra Peters via sandra.peters@vogelbescherming.nl.

Het Rijke Weide Vogelfonds gaat voor droomweilanden

‘De bodem brengt het leven voort’

TEKST KEES DE PATER

foto: Sandra Peters

Het Rijke Weide Vogelfonds streeft op zijn terreinen naar optimaal weidevogelbeheer. Dat begint al onder de grond, bij een ‘gezonde’ bodem. Vogelbescherming adviseert het fonds daarbij.

Weidevogels horen bij Nederland, maar gaan door de intensieve landbouw van de laatste decennia sterk in aantal achteruit. Gelukkig zijn er op tal van plekken boerenbedrijven die laten zien dat het anders kan. Maar zij kunnen het niet alleen. Vogelbescherming steekt daarom veel energie in het stimuleren van optimaal weidevogelbeheer, niet alleen door boeren, maar ook bij overheden en terreinbeheerders. Daarbij benadrukken we het belang van kruidenrijk grasland, laat in het seizoen maaien, en een hoog waterpeil met brede sloten. Maar eigen-

lijk begint het echte verhaal daaronder, in de bodem. De kwaliteit van de bodem bepaalt de kruidenrijkheid, de diversiteit van grassen en bloeiende planten. Die diversiteit aan planten is de basis voor een rijkdom aan insecten, die op hun beurt het voedsel vormen voor de kuikens van grutto's, Kieviten en tureluurs. Essentieel voor een gezonde bodem is de juiste balans tussen verschillende stoffen. Zonder die balans is er geen rijk gevarieerd bodemleven met schimmels, bacteriën en allerlei beestjes.

Verprutsen
 Het grootschalig gebruik van kunstmest en drijfmest heeft dat delicate evenwicht in een groot deel van de Nederlandse graslanden verstoord. “Je kan de bodem zo verprutsen”, stelt Ralph Smits, ecooloog bij Vogelbescherming en adviseur van het Rijke Weide Vogelfonds. “Er is in die weilanden een

overschot aan stikstof en fosfaat, maar een tekort aan onder andere kalk en magnesium, waardoor er een monocultuur ontstaat van Engels raaigras en slechts een enkele andere soort gras die alle kruiden wegconcurreren.”

Ruige mest
 Het Rijke Weide Vogelfonds streeft samen met de boeren die van het fonds grond pachten naar het ideale weidevogelland. Het fonds heeft bijna 50 hectare grond in de Lange Hoek in bezit bij het Friese Gaastmeer. De eerste 27 hectare werden er in 2019 gekocht, dit jaar kwamen daar nog 22 hectare bij. Mooi grasland met flink wat weidevogels. Het kon nog een stukje beter. Op basis van bodemonderzoek verkregen we de juiste kennis om op perceelniveau te handelen. Ralph Smits: “Een deel van de grond was jarenlang bewerkt door een biologische boer, daar

hebben we een vliegende start gemaakt. Met een kleine aanpassing aan de waterhuishouding, toevoeging van mineralen als kalk, en het gebruik van vaste mest gemengd met stro, zogeheten ruige mest, is er nu een prachtig kruidenrijk perceel.” Een ander deel was wat intensiever bewerkt. Smits: “Daar werken we aan verbetering van de bodem door onder andere het gebruik van ruige mest en in de toekomst het opbrengen van meerdere mengsels van mineralen. Dat brengt meer organische stof in de bodem, waar het bodemleven van afhankelijk is, zoals rode regenwormen. Belangrijk voedsel voor onder andere de volwassen grutto's.”

Steenmeel
 Op het nabijgelegen schiereiland Sandfirden heeft het fonds sinds 2022 33 hectare in eigendom. Een waar weidevogelparadijs. Ook daar kan het nog net wat beter. Biologische boer

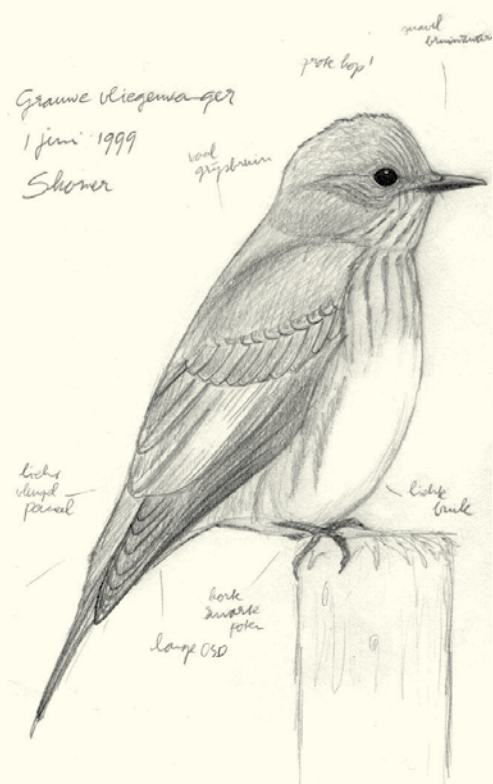
Durk Breeuwsma, die de grond pacht, heeft de waterhuishouding verbeterd en wat steenmeel op het land gebracht waardoor de mineralenbalans weer op orde kwam. Het Rijke Weide Vogelfonds gaat voor droomweilanden met grassen en kruiden, waar je graslandvlinders als argusvlinder en hooibeestje tussen pinksterbloem en echte koekoeksbloem ziet fladderen. Waar veldleuweriken zingen en een gele kwikstaart de vliegen van een koeienvlaai pikt. Waar grutto, Kievit en tureluur gewoon zijn. Smits: “Dat moois bereik je door het onzichtbare: een bodem die leven voortbrengt.” ✂

Van vogels kijken word je gelukkig

TEKST EN BEELD RUUD VAN BEUSEKOM

Wat we bewust en onbewust allang wisten, is dat je zowel lichamelijk als geestelijk opknapt van vogels kijken. Ruud van Beusekom heeft zich er altijd over verbaasd dat niet veel meer mensen op die manier een verbinding voelen met de natuur. Hij geeft tips hoe je nog méér geluk uit je vogelliefde kan halen.

De wetenschap ontrafelt in hoog tempo op welke manieren natuur iets met je doet en vooral diverse natuur. Onze zintuigen spelen er een sleutelrol in. Die geven signalen aan onze hersenen, waardoor we bepaalde hormonen aanmaken en we ontspannen en opgewekter worden. We reageren positief op het zien van bomen en bloemen. Zelfs alleen al het zien van bepaalde kleuren als groen en geel, heeft rustgevende effecten. Bepaalde geuren zoals dennengeur zorgen daar ook voor, net als het aanraken van bepaalde planten en onbewerkt hout. Ook ons gehoor draagt hieraan bij. Krekelgetsjip en het ruisen van bladeren maakt ons kalmer en blijer. En uiteraard wordt iedereen blij van vogelzang, zoals van die eerste zingende merel in het vroege voorjaar. Zelf heb ik als hartstochtelijk vogelaar me er altijd over verbaasd: waarom kijkt niet iederéén naar vogels? Al van

kinds af aan ben ik gegrepen door vogels. Vogels verrijken mijn leven. Het geeft plezier én is ontspannend, daarvoor hoef je nog niet eens alle soorten vogels te kennen. Ook ik zal nooit verveeld raken door de huismussen, mezen, spreuwen en merels in mijn eigen tuin. Álle vogelsoorten verwonderen alleen al door hun schoonheid, hun gedrag en hun geluiden.

Vogels kijken is populair
Vogels kijken als buitenactiviteit heeft de laatste jaren, vooral tijdens de coronapandemie, een hoge vlucht genomen. Veel mensen bezochten toen vaker het park om de hoek en kregen oog voor de vogels. Het roodborstje op het gazon, de vrolijk kwetterende musen in de ligusterheg, of het paartje nestbouwende eksters. Voor velen was het een openbaring dat je in ons land op één dag met gemak tientallen soorten vogels kunt zien.

GRASMUS

Naar buiten, met de kijker
Eerlijk is eerlijk, er gaat pas echt een wereld voor je open als je eropuit gaat, daarvan ben ik overtuigd. Naar buiten dus, met een kijker. Probeer de beste te kopen die je budget toelaat. Door goed te kijken en te luisteren, open te staan voor het onverwachte, zul je alsmear meer ontdekken. Juist dat ontdekken, verwonderen en kennis opdoen maakt vogels kijken intens en bevredigend. Het mooie is ook: je blijft leren. Het wordt de beginnende vogelaar tegenwoordig steeds makkelijker gemaakt door goede gidsen, online cursussen en apps die aan geluid en beeld vogelsoorten herkennen (zoals Merlin of OBS Identify). Alleen het herkennen van vogelsoorten aan hun kleed, gedrag en geluid kan al voldoening opleveren. Veel vogelaars doen niet anders. >>

"De populariteit van vogels kijken heeft een enorme stimulans gekregen door fotografie."

Foto: Arjan Berben

5 Caribische schoonheden

TEKST ARJAN BERBEN

Het Nederlands Caribisch gebied telt zes eilanden: Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Bekend van zonnige stranden en blauwe zee, maar de rijke natuur, onder en boven water mag er zeker ook zijn. Vogelbescherming helpt zowel natuurorganisaties op de eilanden, als het samenwerkingsverband de Dutch Caribbean Nature Alliance. Daarbij gaan we uit van wensen en noden op de eilanden.

^ FLAMINGO Op Bonaire leven duizenden Caribische flamingo's. Het is een van de weinige plekken in het Caribisch gebied waar ze ook broeden. Chogogo heten ze

hier, omdat ze zo'n soort gakkend geluid maken. Het is de meest donkerroze flamingo-soort. In ondiepe zoutmeren zoeken ze naar eten. Op lange poten lopen ze langzaam

rond, met de kop helemaal onder water. Met hun grote snavel zeven ze eten uit het water. De flamingo's zijn zo roze omdat ze veel kreeftjes en algjes eten die roze zijn. De beschermde zout-

meren waar flamingo's leven, zijn ook belangrijke gebieden voor de vele steltlopers die hier een tussenstop maken tijdens hun trektochten tussen Noord- en Zuid-Amerika.

GEELVLEUGELAMAZONE Shutterstock

^ GEELVLEUGELAMAZONE Op Bonaire leeft de zeldzame geelvlugelamazone, een papegaaiensoort die op de eilanden 'lora' heet. Echte gele vleugels hebben ze niet, wel gele schouder en een gele kop. Ze broeden in holen. Bijvoorbeeld in een boom, of zelfs in een cactus. Geliefd zijn ze, maar bij eigenaren van fruitbomen ook wel wat gevreesd. Op Aruba troffen de autoriteiten in 2022 een groep lora's aan die illegaal vanuit Venezuela naar het eiland waren gesmokkeld om verkocht te worden. De eerste vogels werden vorig jaar vrijgelaten, bij wijze van herintroductieproject. Tot eind jaren veertig leefden er ook lora's op Aruba. Stroperij en jacht werden de soort er destijds fataal. Nu zijn ze wettelijk beschermd.

∨ CAYENNESTERN Op Aruba broeden tien soorten sterns, zoals de cayennestern. Maar liefst een vijfde van alle cayennesterns ter wereld komt op Aruba voor. Ze broeden op kleine eilandjes vlak bij een oude fabriek waar voorheen olie werd bewerkt.

Niemand wil daar zwemmen of varen, dus de vogels zitten er graag. Helaas wordt er dicht bij de eilandjes een groot hotel gebouwd. Weg rust. Vogelbescherming helpt de natuurbeschermers op Aruba om voor de sterns op te komen. Een belangrijk

CAYENNESTERN Michiel Oversteegen

stuk rif bij Baby Beach dat de sterns gebruiken om te baltsen en paren, wordt nu afgezet met borden. Eerder organiseerde de Aruba Conservation Foundation met onze hulp een workshop, ook voor ambtenaren, over hoe de sterns te beschermen, wat leidde tot meer begrip voor de behoeften van deze bijzondere vogels.

> ARUBAANSE HOLENUIL Op Aruba leeft de shoco, ofwel de Arubaanse holenuil. Deze prachtige vogel is er heel geliefd, maar ook erg kwetsbaar waardoor er mogelijk nog maar 100 broedparen leven. Omdat er veel gebouwen bijkomen op het eiland, gaat er gebied verloren waar ze hun nest kunnen maken. De holenuilen broeden in een nest onder de grond. Ook hebben ze te lijden onder 'off-roading', ofwel door de natuur rijden met de auto. Arubaanse natuurbescher-

ARUBAANSE HOLENUIL Michiel Oversteegen

mers zetten daarom plekken af zodat de uilen daar rust hebben. Ook leggen ze kunstnests aan, onder meer met hulp van Vogelbescherming. De uilen maken er goed gebruik van. Het record is 30 seconden! Zo snel wist een paartje shoco's het veilige heenkomen te vinden. Vorig jaar is er op de golfbaan Tierra del Sol een shoco-reservaat geopend. Daar worden de uilen met rust gelaten en waar nodig geholpen met een kunstnest.

>> BRUINE PELIKAAN Rondom de Caribische eilanden is de bruine pelikaan een veel voorkomende vogel van kusten en lagunes. Hun lange snavel met een buidel lijkt een beetje op een emmer. Ze kunnen er drie keer meer vis in bewaren dan in hun maag. Met die snavel scheppen de vogels vis uit de zee. Als een van de weinige pelikaansoorten doen ze dat met een duikvlucht. Van 20 meter hoogte kunnen ze hun prooi zien zwemmen. De bruine pelikaan is de nationale vogel van Sint Maarten. Rondom het eiland liggen kleine, onbewoonde rotseilandjes. Eentje heet Pelikaaneiland, en dat is een goede broedplek voor de bruine pelikaan, lekker rustig en beschermd. ✂

Met dank aan Janske van de Crommenacker, medewerker Kennis en Caribisch gebied van Vogelbescherming.

‘Biddende’ roofvogel in het nauw

In Nederland was de torenvalk lange tijd de talrijkste broedende roofvogel. Tegenwoordig is die plek ingenomen door de buizerd. Steeds intensiever grondgebruik maakt grote delen van het boerenland ongeschikt voor torenvalken.

2025 is het Jaar van de Torenvalk. Kijk voor meer informatie op vogelbescherming.nl/jaarvandetorenvalk.

Kleine valk met lange staart. Kenmerkende roodbruine rug bij jongen en volwassen vogels. Man met grijze kop en grijze staart met zwarte eindband, vrouw met geheel roodbruine bovenzijde, inclusief sterk gebandeerde staart.

Bouwt zelf geen nest, maar broedt in verlaten kraaiennesten en tegenwoordig vooral in halfopen nestkasten.

Torenvalken bidden vaak: met onbeweeglijke kop, snelle vleugelslag en gespreide staart hangen ze stil in de lucht en balanceren ze op op de wind. Na een stootduik pakken ze hun prooi.

Torenvalken zijn muizeneters die het vooral van de veldmuis moeten hebben.

Boompieper vs. Graspieper

In het lentekoor van de zangvogels zijn de graspieper en boompieper niet de meest opvallende stemmen. Ook hun uiterlijk springt niet gelijk in het oog. Mooi zijn ze wel, zo leert een nadere blik. Een argeloze fietser of wandelaar zou ze wel kunnen verwarren, want ze lijken sterk op elkaar. Maar met wat tips is het mogelijk deze piepers te onderscheiden.

BOOMPIEPER

Roep

Zang

ROEP EN ZANG BOOMPIEPER

Scan de QR-code om de geluiden te horen. De zang is luid en kanarieachtig. Explosieve reeksen afdalende klanken, vaak eindigend in verdragend 'sie-sie-sie-sieeee...'. Luchtroep rauwer dan van graspieper: 'spiez'.

Beide soorten zijn als algemene broedvogels te bestempelen: graspiepers vooral in de lagere delen van ons land, boompiepers vaker op de zandgronden. Op heidevelden met af en toe een boom is het opletten geblazen, want daar komen ze vaak allebei voor.

Een streepje meer of minder

Gras- en boompiepers hebben een gelige borst met zwarte strepen, maar bij graspiepers lopen de zwarte strepen duidelijker door op de

GRASPIEPER

Roep

Zang

ROEP EN ZANG GRASPIEPER

Scan de QR-code om de geluiden te horen. Zang, vaak in zangvlucht voorgedragen, een hoge reeks aflopende tonen. Roep een hoog 'iest, iest'.

flanken, daar waar boompiepers fijne streepjes hebben. Bovendien is de grondkleur van borst en buik bij graspiepers vaker meer wit. Boompiepers hebben een wat opvallender 'gezicht' met een duidelijke wenkbrauw en een oogstreep. Graspiepers hebben een vriendelijkere, meer open gezichtsuitdrukking met een complete oogring. De rug is bij graspiepers gemiddeld wat meer grijsbruinig (kouder gekleurd), bij boompiepers meer geelbruinig (warmer). Ook daar zijn ze gestreept, maar

dat valt bij de graspieper meer op dan bij zijn 'neef'. Let ook op de poten, als je die in beeld krijgt: graspiepers hebben een opvallend lange achterteennagel.

Toegegeven, genoemde verschillen zijn subtiel. Dus het kan best lastig zijn. Tot je goed luistert naar de roep. En gelukkig laten ze zich regelmatig horen, bijvoorbeeld als ze op- of rondvliegen. Graspiepers roepen daarbij een wat zenuwachtig 'iest, iest', terwijl boompiepers een kort, schel 'spiez' laten horen.

Zingende parachute'tjes

Zingen doen beide piepers meestal in een vlucht waarbij ze niet heel erg hoog opvliegen (zoals een veldleeuwerik). Ze komen vervolgens als een soort parachute weer naar beneden. Graspiepers stijgen meestal vanaf de grond op, of een paal. Boompiepers - ja raadt het al - vooral vanuit een boom of struik. Maar dat is zeker geen wetmatigheid.

BOOMPIEPER
Ralph Martin/Agami
GRASPIEPER
Jelle de Jong

GRATIS VOGEL-HERKENNINGSCURSUS

Vogelbescherming biedt voor beginnende vogelliefhebbers gratis online herkenningscursussen aan. Kijk op vogelbescherming.nl/cursus.

Graspiepers zijn gedurende het hele jaar te zien in bijna heel Nederland, boompiepers trekken vanaf september weg naar warmere oorden om vanaf april terug te komen. Hun namen hebben ze niet voor niets gekregen. Graspiepers houden meer van open gebieden met korte vegetatie zoals gras. Ook in boerenland zijn ze dus terug te vinden. Boompiepers kom je daar niet gauw tegen. Dat zijn vogels van halfopen terreinen zoals natuurgebieden met verspreide bomen en open bossen.